

Akademien för utbildning, kultur och
kommunikation

Förskolelärares tankar om genusarbete i förskolan

- En kvalitativ undersökning av förskolelärares förhållningssätt till genus i en kommun i Mälardalen

Författare: Linda Nordlund och Josefin Berggren

Examensarbete
på grundnivå i lärarutbildningen

Handledare: Margaret Obondo
Examinator: Jonas Nordmark

SAMMANFATTNING

Josefin Berggren
Linda Nordlund

Förskolelärares tankar om genusarbete i förskolan
- En kvalitativ undersökning av förskolelärares förhållningssätt till genus i en kommun i Mälardalen

2011

Antal sidor: 21

Syftet med denna undersökning var att synliggöra förskolelärares tankar kring genus och jämställdhet och hur detta kan påverka flickor och pojkar i verksamheten. Syftet var även att undersöka hur förskolelärare förhåller sig till planeringen i verksamheten, utifrån ett genusperspektiv. Utgångspunkten har varit en kvalitativ forskningsstrategi, med semistrukturerade intervjuer som metod. Tio personliga intervjuer av förskolelärare har genomförts och analyserats. Resultatet visar att förskolelärare tänker medvetet kring genus och jämställdhet. Dock visar resultatet att förskoleläraryrket inte planerar verksamheten utifrån genus i någon större utsträckning. Trots detta visar resultatet vidare att barnen i förskolan till största del bemöts jämställt utifrån förskoleläraryrket beskrivningar. Vår slutsats utifrån undersökningen är att förskolelärare idag har goda teoretiska kunskaper kring genus och jämställdhet.

Nyckelord: Genus, jämställdhet, förskola, förhållningssätt, kön, könsmönster.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Syfte	2
1.2 Forskningsfrågor	2
1. Hur tänker förskolelärare kring genusarbete och bemötandet av flickor och pojkar i verksamheten?.....	2
2. Hur förhåller sig förskolelärare vid planeringen av den pedagogiska verksamheten utifrån ett genusperspektiv?	2
1.3 Begreppsdefinition	2
1.3.1 Genus	2
1.3.2 Kön.....	2
1.3.3 Könsmönster	3
1.3.4 Jämställdhet	3
2. Litteraturgenomgång.....	3
2.1 Styrdokumentet	3
2.2 Bakgrund	4
2.3 Tidigare forskning	5
3. Metod	8
3.1 Forskningsstrategi	8
3.2 Datainsamlingsmetod	8
3.3 Urval	9
3.4 Databearbetning och analysmetod	9
3.5 Studiens tillförlitlighet	10
3.6 Etiska ställningstaganden	11
4. Resultat	11
4.1 Resultatpresentation	11
I nedanstående text presenteras vårt resultat under tre rubriker, där förskolelärares tankar kring genusarbete, bemötande och planering synliggörs.	11
4.1.1 Förskolelärares tankar kring genusarbetet i förskolan.....	11
4.1.2 Förskolelärares tankar kring barns bemötande i förskolan, utifrån ett genusperspektiv	13
4.1.3 Förskolelärares tankar vid planeringen av den pedagogiska verksamheten, utifrån ett genusperspektiv.....	14
5. Resultatanalys och diskussion.....	15

5.1 Metoddiskussion.....	15
5.2 Resultatanalys	15
5.3 Resultatdiskussion	18
5.4 Slutsatser	20
5.5 Nya forskningsfrågor.....	20
5.6 Pedagogisk relevans	21
Referenslista	22

Bilaga 1 Missivbrev

Bilaga 2 Intervjuguide

1. Inledning

Bara några minuter efter födseln styrs barnen av de förväntningar som samhället ställer på flickor respektive pojkar. Barnen tilldelas ett rosa - eller blått gratulationskort på BB som en start på barnets identitetsutveckling, vilket sedan följer barnet genom livet. Detta är en egen erfarenhet som vi upplevt genom egna och andras barn. Under vår verksamhetsförslagda utbildning, samt under vår studietid på Mälardalens högskola har ett intresse väckts kring genusarbete och jämställdhet i förskolans verksamhet. Vi har under många år uppmärksammat hur många olika faktorer i samhället påverkar barnen till att leva upp till en viss personlighet beroende av barnets kön, vilket delvis väckt vårt intresse. Men det var först efter att ha läst en artikel i lärarförbundets tidning *Förskolan* Nr 1 2011 som vi beslöt oss att starta denna undersökning, som handlar om förskolelärares syn och påverkan på genusarbetet i förskolan. Artikeln som berörde oss handlar om Anette Hellmans forskning kring hur kön skapas genom interaktioner i förskolan. Måwe (2011) som står för texten i artikeln beskriver hur Hellman uttrycker att vägen till en förändring och för att kunna påverka de könsstereotyper som finns i förskolan är att bli medveten som pedagog. Hellman menar att pedagoger måste reflektera över sitt eget agerande och de föreställningar som de har kring kön för att på så sätt kunna reflektera kring hur kön bildas i förskolan. Därför blir vår studie viktigt, genom att förskolelärares tankar kring genus synliggörs och vi får en uppfattning om vilka kunskaper och förhållningssätt som finns ute i verksamheterna kring genus. Den bidrar också till ett "gratis" tillfälle under datainsamlingen för förskolelärarna att få insikt i sitt eget förhållningssätt och hur de tänker, planerar och bemöter barn utifrån kön, vilket kan leda till utveckling och ökad genusmedvetenhet i förskolorna. I vår presentation av tidigare forskning finns delar ur Hellmans forskningsrapport från 2010 presenterad. Där kan du som läsare ytterligare få ta del av hennes forskningsresultat och fler intressanta forskningsresultat från andra författare.

Många barn börjar tidigt i förskolans verksamhet, där grunden läggs för det livslånga lärandet och det är här som vi kan bidra till förändring. Enligt *Läroplanen för förskolan Lpfö98* (Utbildningsdepartementet, 2006) så påverkar verksamma inom förskolan barnen via sitt agerande, vilket gör det viktigt att arbeta för att bryta traditionella könsmonster och ge pojkar och flickor samma förutsättningar. Vår förhoppning är att alla barn ska mötas, vistas och lämna förskolan på samma villkor oavsett kön. Det som pedagoger ger barnen i förskolan idag kommer barnen senare i livet förmedla i kommunikation med andra, vilket kanske sker redan i morgondagen.

"Arbetslaget ska verka för att flickor och pojkar får lika stort inflytande över och utrymme i verksamheten" (Lpfö98, reviderar 2010, s. 12).

1.1 Syfte

Syftet med denna undersökning är att ta reda på vilket förhållningssätt några förskolelärare i en kommun i mälardalen har till genus och jämställdhet i verksamheten och hur de anser att detta påverkar barnen i förskolans vardag. Vi vill också synliggöra vad förskolelärare utgår ifrån när de planerar den pedagogiska verksamheten, den värld som många förskolebarn dagligen befinner sig i.

1.2 Forskningsfrågor

Våra forskningsfrågor som vi valt att utgå ifrån är:

1. Hur tänker förskolelärare kring genusarbete och bemötandet av flickor och pojkar i verksamheten?
2. Hur förhåller sig förskolelärare vid planeringen av den pedagogiska verksamheten utifrån ett genusperspektiv?

1.3 Begreppsdefinition

1.3.1 Genus

Svaleryd (2002) beskriver begreppet genus ”Genus omfattar vårt kulturella, sociala och biologiska kön. Genus är vad det kulturella arvet och det sociala systemet formar oss till” (s. 29).

1.3.2 Kön

Svaleryd (2002) gör en liknelse mellan kön och genus och menar att det är socialt skapat. Vidare kan kön enligt Odelfors (1998) ses som biologiskt eller socialt skapat, då människan möter och samspelar med världen. Det sist nämnda betonar författaren som genus, vilket återspeglar den syn på genus som vi valt att utgå ifrån i denna undersökning. Odelfors beskriver genus som en social konstruktion och menar att det handlar om vad som anses tillhöra det manliga och kvinnliga könet. Vår syn på

genus och kön är med stöd från Odelfors´ s tankar att kön och genus skapas och utmanas i den omgivning som barnet befinner sig i.

1.3.3 Könsmönster

Könsmönster är enligt Svaleryd (2002) de beteendemönster som skiljer könet åt. Flickor och pojkar väljer det som förknippas med respektive kön. De könsmönster som finns påverkar pojkar och flickor i deras val av aktiviteter och även deras framtid.

1.3.4 Jämställdhet

Svaleryd (2002) refererar utifrån näringsdepartementet (1999/2000:24) och beskriver begreppet jämställdhet: ”Det handlar om att män och kvinnor ska ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter” (s.36).

2. Litteraturgenomgång

2.1 Styrdokumentet

Lpfö98 (Utbildningsdepartementet, 2006, reviderad, 2010) skriver att förskolan ska arbeta för att barnen ska få en förståelse för samhällets värderingar som exempelvis allas lika värde, oavsett kön. Målet ska vara att barnen i verksamheten ska få en förståelse för att det kön barnet har inte spelar någon roll, utan att vi alla är lika mycket värda. Viktigt att tänka på är pedagogens förhållningssätt och roll som förebild, då pedagogerna påverkar barnens agerande och tankar. Precis som styrdokumentet säger så ska ingen i förskolan utsättas för kränkande behandling på grund av att barnet är flicka eller pojke. Oavsett kön ska barnen i förskolan ges samma möjligheter i verksamheten. Pedagogernas bemötande och förväntningar på barnen påverkar vad som tillskrivs flickor respektive pojkar. ”Förskolan skall motverka traditionella könsmönster och könsroller”. (Lpfö98, Utbildningsdepartementet, 2006, S. 4). När pedagogerna planerar den pedagogiska verksamheten skall det tas hänsyn till alla barn i förskolan, oavsett kön så ska barnen ha samma rätt till påverkan av verksamhetens innehåll och form. Även FN:s barnkonvention (2008) lyfter fram i sin allmänna del, att oberoende av exempelvis barnets kön så ska barnen ha samma frihet och rättigheter. Barnens rättigheter oavsett kön stärks också under artikel 2.

2.2 Bakgrund

SOU (2006:75) är en rapport om jämställdhetsarbeten som bedrivs i olika förskolor som har sitt syfte till att bidra med utveckling och ett ökat jämställdhetsarbete. I rapporten poängteras det att pedagogernas förhållningssätt har en avgörande betydelse för jämställdhetsarbetet. Det framhålls också att det är viktigt att vara medveten om sina värderingar för att kunna förändra och för att detta ska ske så krävs dokumentation som synliggör. Vidare kan man läsa att förändringen måste börja hos pedagogen och inte i miljön. Om kunskapen om genus ökar så påverkas pedagogens förhållningssätt, vilket i sin tur leder till att även verksamheten påverkas. Som exempel i texten lyfts det fram att dockvrån på många förskolor blivit en plats där flickor och pojkar kan mötas i leken som en konsekvens av ett förändrat förhållningssätt. Exempelvis välkomnas flera olika dockor i dockvrån som till exempel Batman. Den främsta orsaken till att flickor och pojkar skiljer sig åt i förskolan är enligt rapporten personalens förväntningar på barnen. Där beskrivs det utifrån förskolepersonal hur våra förväntningar på pojkar gör att vi tilltalar dem på ett visst sätt. Pedagogers negativa syn gör att pojkar tilltalas med korta tilltal medan det förs längre konversationer med flickor. I rapporten poängteras det vidare att den pedagogiska situationen och den verksamhet som barnen befinner sig i påverkas av pedagogens förhållningssätt. Det beskrivs också att det både tar tid och engagemang att förändra förhållningssättet, men att det kan ske med hjälp av kunskap i kombination av att pedagogen försöker sätta sig in i hur förhållningssättet påverkar verksamheten.

Öhman (1999) beskriver att den traditionella syn som finns på flickor och pojkar måste förbises för att uppnå målen för jämställdhetsarbetet. Viktigt är att personal i förskolan ser individen och inte agerar utifrån barnets kön. Öhman menar att planeringen och strukturen av förskolans vardag struktureras på olika sätt utifrån kön. Pedagogernas förhållningssätt på genus ligger till grund för hur förskolans verksamhet bedrivs, det kan exempelvis handla om var och vad barnen ägnar sig åt i verksamheten. Författaren belyser hur tysta normer skapas utifrån hur pojkar respektive flickor blir bemötta. Beroende på vilken återkoppling som barnen får på sina uttryck så formas förväntningarna på hur flickor och pojkar förväntas vara. Författaren menar att flickor och pojkar ständigt skapar kön i alla sina möten med omgivningen i förskolan.

Wahlström (2003) är förskolechef och skriver utifrån sina erfarenheter från ett jämställdhetsprojekt som innefattar två förskolor. Wahlström menar att personalens förhållningssätt på en förskola har en stor betydelse för barnen och poängterar att ”vi pedagoger förser flickor och pojkar med roller i stället för att bekräfta dem som individer” (s.84). Författaren poängterar också att det är viktigt att synliggöra sina tankar och göra det osynliga synligt för att nå jämställdhet och förändring. Vidare beskrivs anledningen till att flickor och pojkars förutsättningar och världar ser annorlunda ut, vilket poängteras bero på våra förväntningar som vi har på respektive

kön. Men Wahlström menar också att det inte enbart pedagogerna som påverkar barnen, utan föräldrar påverkar också samt exempelvis media och sagor.

Svaleryd (2002) skriver i syfte till att läsarens genusmedvetenhet ska öka och påverka verksamheten. Författaren beskriver hur pedagogen måste bli medveten om sina egna tankar för att bli en god förebild i verksamheten. Det gäller att synliggöra sina tankar om både pojkar och flickor i arbetet med genus. Det är vi vuxna som styr barnen och ger dem möjligheterna att tillskriva eller bortse ifrån de könsmönster som finns. Svaleryd menar att jämställdhetsarbete handlar om att inget barn ska åtsidosättas eller särbehandlas på grund av sitt kön. Den vuxnes förhållningssätt påverkar barnen och har i sin tur en stor betydelse i barnens socialisationsprocess. En viktig del i jämställdhet och genusarbete är att bli medveten om hur pedagogens normer och tankar kring kön gör att både struktur och innehåll i verksamheten påverkas. Svaleryd poängterar mötenas betydelse genom livet. Det är interaktionen med andra som barnens föreställningar bildas om vilka beteenden som tillhör respektive kön. Författaren poängterar att det sker dagligen i verksamheten då könstillhörigheter ständigt prövas och utmanas av barnen.

Elvin – Nowak och Thomsson (2003) beskriver begreppet jämställdhet och menar att det inte innebär att allt måste vara lika, utan att vi alla ska ges samma möjligheter oberoende av kön. Författarna poängterar att det handlar om demokrati och mänskliga rättigheter. De poängterar att det inte alltid behöver ske några stora förändringar utan att små förändringar som att exempelvis byta en vana kan göra att det förgivet taga påverkas. Thomsson (2003) beskriver hur barn bemöts olika genom livet beroende av barnets kön, vilket startar som nyfödd och fortsätter in i vuxenlivet. Författaren poängterar att kön är något vi gör och inte något som bara finns, det skapas ständigt i det sociala. Elvin- Nowak (2003) menar att det inte går att bortse från att flickor och pojkar skiljer sig åt biologiskt, men det intressanta är vad vi tillskriver dessa olikheter, vilket är det som könsteoretiska forskare fokuserar på.

2.3 Tidigare forskning

I följande text presenteras sex olika forskares studier kring genus och jämställdhetsarbetet. Den författares studie som vi valt att presentera först är Hellmans (2010), som har genomfört en etnografisk studie där syftet har varit att ta reda på hur pedagoger och barn i förskolan, både flickor och pojkar skapar, formar och upprepar normer med fokus på pojkighet. Studien har pågått genom deltagande observationer under två år på en förskoleavdelning som är en av två förskoleavdelningar som fått deltagit i projektet. Resultatet av studien visar att planeringen som pedagogerna gör för verksamheten utgår ifrån barnens behov. Detta syns under studiens första år, då planeringen sker utifrån pojkarnas behov då de anses vara extra påfrestande. Vissa aktiviteter som till exempel inslag av estetisk verksamhet har valts bort och pedagogerna ser det som komplext att anpassa

verksamheten så att det blir bra för alla barn med utgångspunkt ifrån pojkarnas behov. Resultatet visar att aktiva pojkar får extra tillsyn under leken och ett beslut tas att anställa en extra resurs personal för de mest aktiva pojkarna. Diskussionen som följer handlar om hur en manlig pedagog skulle vara lämplig för att sätta gränser för pojkarna, vilket inte all personal var överens om. Hellman poängterar också att resultatet visar att pedagoger vill förändra pojkars typiska beteenden som exempelvis dess aggressivitet och högljuddhet. Ovanstående beteenden som pojkar tilldelas är också det som påverkar pedagogernas planering av förskolans vardag, i strävan av att skapa en lugnare barngrupp. Författaren beskriver också i resultatet av sin studie hur pedagoger genom sina tilltal betonar beteenden som tillhör ett visst kön. Författaren skriver om hur en pojke betonas som ”skolflicka”, då han i en samling vill få bekräftelse på att han sitter fint och ordentligt. Författaren lyfter fram att detta kan handla om att pedagogens föreställning kring att sitta fint inte tillhör pojkar, utan är ett uttryck för hur flickor förväntas agera, vilket kan ses som anledningen till kommentaren.

Odenbring (2010) har också genomfört en studie kring genus vars syfte var att ta reda på hur barn i mötet med varandra och vuxna konstruerar kön. I sin avhandling beskriver författaren hur insamlingen av material skett genom videofilmning och ett fältarbete som innefattar både intervjuer och observationer. När materialet börjat bearbetas valdes fyra barn ut som finns i fokus i studien och som återkommande finns med i det insamlade materialet både under sin tid på förskolan, förskoleklassen och i skolår ett. Odenbring presenterar i sitt resultat könade kategoriseringar som sker i pedagogers bemötande av barn i barngruppen. Resultatet av videoinspelningar visar att pedagogernas samtal med barnen påverkar och konstruerar kön. Bland annat så visar resultatet hur en manlig pedagog benämner en flicka som ”fröken” och i en händelse som sker där en pojke är inblandad så uttrycker sig pedagogen om ”Tarzan”. Flickan som blivit tilltalad som ”fröken” får också i uppgift att reda upp och hålla ordning på både sina egna och en annans pojkes pennor. Vid ett senare tillfälle tilltalas också denna flicka med ”gumman” av den manliga pedagogen. Författaren betonar vidare att bemötande och det som uttalas skapar tydliga markeringar för vad som förknippas med respektive kön. Vidare visar resultat från studien att den manlige pedagogen har en attityd och förhållningssätt till pojkar som syftar till att stärka deras likheter, medan han visar på att det är okej att skoja om flickor genom att till exempel tilltala en flicka som ”tant”. Författaren presenterar sedan ett resultat som vidare visar på att pojkar och flickor bemöts och tilltalas olika. Det synliggörs hur pojkar bland annat kommenterats/tilltalats som ”muskelpaket” och ”professor”, medan flickor fått kommentarer för sitt ”änglahår” och uppmuntran till att bli förtjusta i lax för att det är en rosa ”prinsessfisk”. I ett annat fall som beskrivs väljer pedagogerna att beskriva pojkens roll i ett drama som magister när de tidigare benämnt samma roll som fröken, det Odenbring förundras över är varför inte pedagogerna väljer att använda det neutrala ordet lärare för yrkesrollen.

Även Eidevald (2009) har gjort en studie inom genus där ett av syftena har varit att studera hur förskolelärare på olika sätt förhåller sig till flickor och pojkar i

verksamheten. För att nå resultatet använde sig Eidevald av både videoobservationer och fokusgrupper där författaren samtalande med personalen. Författaren visar genom sitt resultat att pedagoger lyfter upp olika hinder för jämställdhetsarbete och resultatet visar vidare att personalen har svårt att beskriva hur de praktiskt kan arbeta för att nå en jämställd förskola. Dock beskriver personalen att jämställdhet handlar om vikten av förskolans material ska vara anpassat till både flickor och pojkar, och att de inte ser något hinder i att barnen väljer leksaker som är förgivettagna för det motsatta könet. Författaren presenterar vidare ett resultat där pedagogerna anser att barnen påverkas av exempelvis media, men att också föräldrar påverkar sina barn. Vidare beskrivs hur pedagogerna anser att föräldrars inställning till jämställdhetsarbete är olika, exempelvis beroende på vilket kön ens barn har. Föräldrar till flickor har ett positivare synsätt till jämställdhetsarbetet än föräldrar till pojkar. En slutsats som Eidevald kommer fram till av sitt resultat är att förskolelärarna inte lyckats nå upp till jämställdhetsmålen.

Månsson (2000) har också forskat om genus och poängterar att de vuxna har en stor betydelse för barnen i deras vardag och synliggör vidare att forskning kring genus inom förskolan inte alls är så vanlig, då äldre barn oftare studeras. Ett av syftena med författarens undersökning var att få fram pedagogernas förhållningssätt till barn och genus för analys. För att få fram sitt resultat använde Månsson sig av observationer och intervjuer på två olika småbarnsavdelningar inom två förskolor, där hon fokuserat på genus. De intervjuer som genomfördes skedde i mötet mellan forskare och endast den person som vid tillfället blev intervjuad. Anledningen till att författaren valde denna intervjumetod var att få fram varje pedagogs personliga tankar och för att de inte skulle kunna påverka varandras svar. Resultatet som författaren bland annat presenterar är att pedagoger har olika föreställningar om flickor och pojkar. Som exempel synliggörs att pojkar har större behov av pedagogens närhet än vad flickor har, vilket enligt författaren stämmer överens med ett tidigare forskningsresultat som författaren gjort 1996.

Melin (1999) har gjort en liten studie som innefattar åtta intervjuer som skett på fyra olika förskolor, där även deltagande observationer genomförts. Styrkan i undersökningsmetoden menar författaren är att den synliggör dels pedagogernas tankar men också hur de agerar. Syfte med studien var att nå fram till pedagogernas tankar kring exempelvis jämställdhet och kön och att se orsaken till varför det tänker och förhåller sig som det gör. Resultatet visar hur pedagoger ser både det sociala och det biologiska som en bidragande orsak till att könsuppdelningar skapas. Sammanfattningsvis framkommer det att pedagoger är osäkra kring begreppet jämställdhet och dess betydelse, och lätt blandar ihop det med begreppet jämlikhet.

En studie till som fokuserar på förskolebarn är en doktorsavhandling som är skriven av Odelfors (1998). Hon har använt sig av en etnografisk metod för att samla in sitt material, vilket skett genom deltagande observationer och intervjuer av barn i tre olika daghem. Studiens syfte är att se vilka förutsättningar eller motgångar som barn möter för att kunna uttrycka sig med fokus på könets inverkan. Odelfors presenterar

ett resultat utifrån samlingar från de tre olika daghemmen och belyser att både samlingens struktur och innehåll påverkar barns deltagande, men främst är det pedagogernas bemötande som har en stor inverkan på barnens aktiva deltagande. Pedagogerna i studien ger främst pojkarna bekräftelse på deras uttryck, vilket resulterar i att de tar större och en aktivare roll än flickorna under samlingarna.

3. Metod

3.1 Forskningsstrategi

Vår undersökning är en kvalitativ studie, som har syftet att nå förskolelärares tankar och föreställningar kring genus. Valet av strategi stödjer vi utifrån Stúkat (2005) som förklarar att en kvalitativ studie är att föredra om forskaren vill nå fram till människors olika uppfattningar, tankar och föreställningar kring ämnet. Denna strategi passar vår undersökning, då den är begränsad och djupgående istället för bred och på så vis generaliserbar. Så den nackdel som Stúkat lyfter fram för den kvalitativa strategin, med att vi inte kan anta att resultatet gäller för fler personer än vad vi tillfrågat ser vi inte som någon nackdel utifrån undersökningens syfte. Vi är också medvetna om som Denscombe (2009) skriver att våra tidigare erfarenheter som vår personlighet kan påverka tolkningen av resultatet vid en kvalitativ strategi, vilket kan ses som negativt. Men som Stúkat (2005) beskriver så ska undersöknings syftet styra valet av metod, vilket vi tagit ställning till med medvetenhet om som författaren benämner att det finns flera olika vägar att välja för att nå sitt resultat. I följande text har vi valt att benämna våra intervjuade personer som respondenter.

3.2 Datainsamlingsmetod

Utifrån vårt val av en kvalitativ forskningsstrategi valdes intervjuer som datainsamlingsmetod. Vi valde att göra en intervjuguide (se bilaga 2) med öppna intervjufrågor, för att nå vårt syfte med undersökningen, då syftet att nå respondenternas personliga tankar kring genus fanns i fokus. Utifrån Denscombe (2009) beskrivning benämner vi vår intervjumetod som semistrukturerad, då författaren menar att intervjuguiden med de öppna frågorna kännetecknar den semistrukturerade intervjun som metod.

Vår insamlade data består av tio stycken personliga intervjuer som bandats och sedan transkriberats. Intervjuerna har genomförts i närvaro av båda oss studenter och dess längd har varierat mellan 20-45 minuter. Fördelen med att vi tillsammans genomfört intervjuerna har varit att vi fått möjlighet att ställa intressanta och givande följdfrågor. Vår möjlighet till att göra fler intressanta upptäckter ökade också, vilket

Stúkat (2005) bekräftar att två personers närvaro kan bidra med. En annan positivt effekt har varit att vi fått chansen till att koncentrera oss extra på vissa delar under intervjun, vilket författaren också benämner som en fördel om man är två under intervjun. Vi upplevde aldrig den nackdel som Stúkat varnar för att vår två mot en situation kan orsaka, då vi är två som intervjuar en ensam respondent. Stúkat menar att respondentens svar kan påverkas negativt av den situation som uppstår, dock är det svårt för oss att bedöma respondenternas bekvämlighet.

De personliga intervjuerna har genomförts på respondenternas arbetsplats, då respondenterna fått valt plats och tid för intervjuerna för att öka tryggheten för respondenten, vilket Stúkat (2005) benämner som viktig. Vi diskuterade även innan intervjuerna hur vi kan ge ett neutralt och tryggt intryck hos respondenterna. Detta för att minska risken för intervjueffekten som Denscombe (2009) beskriver att forskarens personlighet kan ha på respondenten.

3.3 Urval

I starten av denna studie skickades ett missivbrev (se bilaga 1) ut till en förskolechef som ansvarar för olika förskolor inom kommunen. I brevet efterfrågades 10 stycken respondenter till vår undersökning. Vi valde sedan att inom en två veckors period kontakta förskolorna för att bestämma tid och plats för intervju med intresserade förskolelärare. Eftersom intresset inte var så stort som vi hoppats på, kontaktades fler förskolechefer och i sin tur tillhörande förskolor, vilket gav oss tillräckligt många respondenter till undersökningen. I urvalet var det ett krav från vår sida, utifrån undersökningens syfte att respondenterna hade förskolelärarutbildning eller liknande utbildning som exempelvis lärare för de tidigare åren. Vi har i kommande text valt att numrera våra respondenter från 1 – 10 för att på ett tydligt sätt presentera respondenternas specifika tankar.

3.4 Databearbetning och analysmetod

Allt eftersom våra intervjuer genomförts har vi transkriberat vårt insamlade material, vilket som Stúkat (2005) beskriver både varit tidskrävande och bidragit till mycket text. Transkriberingarna har sedan skrivits ut i dubbla upplagor för att vi båda ska kunna ha tillgång till materialet. Vi valde sedan att på separata platser börja bearbeta datan för att på så sätt öka vår chans att upptäcka intressanta svar till våra forskningsfrågor. Vi valde att tematisera vårt resultat utifrån forskningsfrågorna enskilt för att sedan träffas för att sammanställa och tolka vårt resultat. För att läsaren ska få en tydlig bild av vårt resultat valde vi vidare att benämna hur många utav våra respondenter som besvarat en specifik fråga. Vi gjorde sedan tre

underrubriker där vi sammanfattade relevant resultat till varje tema, med stärkande citat för att öka trovärdigheten för arbetet. Sedan skrev vi ut vår resultatpresentation och vår litteraturgenomgång, där vi analyserade likheter, olikheter och nyfunna resultat som vi inte sett i vår tidigare litteraturgenomgång. I nästa steg började vi skriva in våra upptäckter under resultatanalysen, där våra resultat förklaras gentemot litteraturgenomgången. Vi presenterar också resultat som inte kan styrkas mot litteraturgenomgången, vilket vi valde ha kvar i syfte till att kunna återkoppla till i resultatdiskussion.

3.5 Studiens tillförlitlighet

För att nå reliabilitet i vår undersökning har vi övervägt vilken metod som lämpat sig bäst för att besvara vårt syfte. Reliabilitet förklarar Stúkat (2005) som mätmetodens kvalitet, hur trovärdigt mätverktyget är påverkar undersökningens noggrannhet. Vi kom fram till att de personliga intervjuerna med störst sannolikhet skulle ge oss svar på pedagogernas tankar kring ämnet.

Under transkriberingarna och analysen av resultaten har vi båda närvarat för att minska risken för missförstånd och feltolkningar, som annars kan minska reliabiliteten, enligt Stúkat (2005). Våra respondenter har också fått valt datum, tid och plats för intervjuerna för att öka reliabiliteten, då författaren menar att både respondentens välmående och omgivningen kan påverka respondenten och i sin tur reliabiliteten. För att också nå en god validitet i vår undersökning har vi granskat vår intervjuguide noggrant. Vi har ställt oss frågan: får vi svar på vad vi vill mäta? Hur förskolelärare tänker kring genus vid arbetet, bemötandet och planerandet av verksamheten? Våra frågor är därför väldigt öppna och djupa för att respondenten ska ges möjlighet att reflektera fritt och på bästa sätt kunna uttrycka sina egna tankar utan yttre påverkan. Generaliserbarheten i vårt arbete är dock inte så hög, det som påverkar oss främst är studiens storlek, vilket Stúkat lyfter fram som en påverkande faktor till att resultatet endast är giltigt för den undersökta gruppen. Vår önskan har också varit att svaren ska vara så personliga som möjligt, vilket är anledningen till att respondenterna heller inte fick tillgång till intervjuguiden i förväg. Reliabiliteten och validiteten kan utifrån vårt metodval endast bli hög utifrån denna undersöknings syfte, inte för forskning generellt. Resultatet representerar endast dessa tio respondenters tankar och kan inte ses som gällande för samtliga förskolelärare inom kommunen, vilket heller inte återspeglar syftet med undersökningen.

3.6 Etiska ställningstaganden

Utifrån Vetenskapsrådet (2002) så har vi tagit hänsyn till de fyra huvudkraven som finns vid forskning, vilket är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Genom ett missivbrev till samtliga tillfrågade förskolor har vi beskrivit respondenternas rättigheter. Vid personlig kontakt har vi informerat om intervjuernas syfte och genom missivbrevet har respondenterna fått en kort beskrivning av ämnet, vilket innefattar informationskravet. Här fick respondenterna också information om deras frivillighet till att medverka och deras rättighet till att när som helst avbryta intervjun eller avböja en fråga. Respondenterna har både skriftligt och muntligt informerats om att deras tankar som de delgivit oss endast kommer att användas till denna undersökning, vilket innefattar nyttjandekravet. Eftersom samtliga respondenter är över 15 år har vi tagit personlig kontakt och frågat om respondenternas intresse till att delta under en intervju, vilket innefattar samtyckeskravet. Innan intervjun har samtliga respondenter tillfrågats och godkänt att konversationen som sker bandas och transkriberas och behandlas konfidentiellt, vilket är ett av kraven vid forskning. Det innebär att inga personuppgifter kan kopplas till resultatet. Allt inspelat material har efter transkriberingarna raderas så att ingen utomstående kan tillgå materialet.

4. Resultat

4.1 Resultatpresentation

I nedanstående text presenteras vårt resultat under tre rubriker, där förskolelärarnas tankar kring genusarbete, bemötande och planering synliggörs.

4.1.1 Förskolelärares tankar kring genusarbetet i förskolan

Resultatet visar att genusarbetet för sex respondenter handlar om att alla barn, oavsett kön, ska få samma möjligheter i verksamheten och få prova på samma saker. En respondent ger exempel på barnens lika möjligheter oavsett kön genom att uttrycka: "Genus för mig, det är att det inte ska få vara någon skillnad mellan om man är pojke eller flicka, beroende på vad man vill göra i sitt liv" (Respondent 9, 2011). Två respondenter påpekar också att den första tanken som dyker upp kring genus och genusarbetet är förhållandet mellan flickor och pojkar. En respondent håller inte med övriga respondenter, då respondenten anser att det inte är viktigt att barnen ska få prova på stereotypa saker som tillhör det motsatta könet. Tre respondenter anser också att genusarbetet handlar om arbetet med olika kulturer och en respondent påpekar att det är viktigt att ta hänsyn till våra olika värderingar så att man inte kränker något barn i förskolan. Fyra respondenter ser förhållningssättet som viktigt

kring arbetet med genus. Respondent 3 bekräftar förhållningssättets betydelse genom att uttrycka: "Genus för mig, det är ju egentligen ett förhållningssätt man jobbar med" (Respondent 3, 2011). Tre respondenter lyfter också fram vikten av man jobbar med sig själv för ett framgångsrikt genusarbete. Fyra respondenter har också varit delaktiga i olika genusprojekt och betonar att det fått igång tankeverksamheten kring genus och jämställdhet. Projekten har gjort arbetet kring genus mer intressant och bidragit till ett aktivare och mer medvetet genusarbete.

Hälften av respondenter ser också det fysiska materialet som betydelsefullt för genusarbetet. Respondenterna menar att beroende på material så påverkas pojkars och flickors lek, men respondenterna har olika åsikter om vilka material som ska plockas bort eller tillföras. En respondent anser att inget material ska plockas bort utan att barns inflytande istället ska få styra materialvalet, medan en annan respondent menar att det blir positivt för genusarbetet att plocka bort stereotypa leksaker, då det visat resultat i verksamheten. Efter bortplockandet av leksakerna har barnen enligt respondenten börjat lekt mer i blandade grupper med både pojkar och flickor. "Vi har tagit bort dockorna och vi har tagit bort alla bilar, så de finns inte bland lekmaterialen mer" sen tittade vi lite, hur blev det då då och då såg vi skillnad direkt" (Respondent 3, 2011). Två respondenter lyfte också fram utomhusmiljöns betydelse för genusarbetet och menar på att det neutrala materialet främjar både pojkar och flickors lek. Två andra respondenter ser dramaarbete som ett givande och intressant genusarbete. Respondenterna beskriver flick- och pojkdrama som en möjlighet där barnen, oavsett kön, får prova på traditionella flick- och pojksituationer.

Då det handlar om att prioritera arbetet med genus och jämställdhet i verksamheten har tre respondenter uttryckt att de prioriterar genusarbetet. En respondent poängterar att: "det ska ju egentligen genomsyra allt man gör. Det ska ju finnas med, det är ju ingen egen pedagogik, utan det ska ju finnas med i alla teman och allting som vi gör, den här medvetenheten" (Respondent 6, 2011). Hälften av respondenterna tycker inte att genusarbetet är någonting att prioritera i verksamheten, då det finns så mycket annat som är viktigt.

Jag kan inte säga att vi prioriterar det, utan det vi prioriterar är barns eget intresse, det är det, att de får välja. För ibland när man tänker på det, nu måste vi tänka på det där, men jag kan inte säga att vi prioriterar det, det gör vi faktiskt inte (Respondent 9, 2011).

Två respondenter anser att det inte finns något som påverkar deras genusarbete i förskolan, medan tre respondenter lyfter fram läroplanen som ett påverkande styrdokument. En annan respondent ser värdegrunden som en påverkande faktor och givande diskussioner med arbetslaget. Betydelsen som diskussionerna med arbetslaget har för genusarbetet håller ytterligare en respondent med om som uttrycker: "Det är ju om man inte får någon respons från andra, så då stannar man ju lite i sig själv" (Respondent 10, 2011). Denna respondent poängterar också miljöns utformning som möjliggörande eller begränsande när det gäller genusarbetet, även

stressiga situationer lyfter respondenterna upp som påverkande: ”Det kan också vara när det är stressigt, att i alla fall jag faller in i det här gamla mönstrena” (Respondent 10, 2011). Ytterligare en respondent ser miljön som påverkande, och benämner det som en tredje pedagog, särskilt miljömaterial lyfts fram med betydelse. En annan respondent ser barnens inflytande och barngruppens storlek som en påverkande faktor när det gäller arbetet med genus och jämställdheten. Andra påverkande faktorer och hinder som sex respondenter ser för genusarbetet är hemmet och föräldrarna. En respondent förtydligar hemmets påverkan genom att uttrycka: ”Man märker ju liksom att det kommer redan när de är små. Många föräldrar påverkar ju också, mamma hon städar och pappa gör det, spelar tv spel med mig” (Respondent 4, 2011). Två respondenter nämner vidare samhällets påverkan och en respondent upplever att normerna i samhället är emot förskolans genusarbete.

4.1.2 Förskolelärares tankar kring barns bemötande i förskolan, utifrån ett genusperspektiv

Undersökningens resultat har visat att sju respondenter anser att pedagogens bemötande påverkar barnen i deras skapande av kön. En respondent bekräftar att bemötandet påverkar barnen genom att poängtera: ”Hur man bemöter dem och behandlar dem och allt vad det nu innebär, det påverkar jätte, jätte mycket” (Respondent 3, 2011). ”Alltså en pedagog är ju det allra viktigaste i förskolan. De är ju att pedagogens bemötande och förhållningssätt, är jätteviktigt oavsett om det är genus eller inte” (Respondent 3, 2011). En pedagog uttrycker att, trots medvetenheten om att barnen påverkas av pedagogens bemötande, så bemöter pedagogen omedvetet barnen fel i förskolan. Sex respondenter anser också att pojkar och flickor tilltalas och bemöts olika i förskolan. Respondenterna är mer tillåtande till pojkars aktiva lek än till flickornas, samtidigt som respondenterna menar att pojkarna oftare får tillsägelser än flickor.

Sen när det gäller ute också, då har man ju också på ett annat sätt, tjejerna och killarna. Killarna är de som vill sätta fart, springa. De har mer motoriska behov än vad flickorna har, men de har ju också det, men de kanske inte använder det på samma sätt (Respondent 4, 2011).

Samtidigt uttalar sig tre av de sex respondenterna att de inte reagerar vid könsöverskridande beteende, vilket kan handla om att en pojke bär kjol eller exempelvis leker med barbie dockor. Något som också två ytterligare respondenter beskriver och en respondent uttrycker specifikt:

Jag menar om det kommer ett gäng killar som har klätt ut sig i klänningar så säger jag inte: nimen ojd då, det bryr jag mig inte om alls. För det viktigaste för mig, i mitt arbete är att inte göra stor affär av när killar sätter sig och leker med barbie dockor, för det gör killar om man låter det vara. (Respondent 5, 2011).

Hälften av respondenter anser att barnen ska bemötas utifrån individ och identitet istället för flicka eller pojke. En utav respondenterna menar också att barnen bemöts med olika språkbruk utifrån om barnet är en pojke eller flicka, medan en annan respondent försöker ha samma språk till barnen oavsett deras kön. Så här uttryckte sig respondenten: ”Jag försöker tänka, jag försöker lägga min röst så jag har samma språkbruk mot flickor och pojkar även med ålder också” (Respondent 8, 2011). Två respondenter menar också att man ska tänka på att tilltala barnen som barn istället för pojke och flicka, dock poängterar respondenterna att teorin inte stämmer överens med praktiken.

4.1.3 Förskolelärares tankar vid planeringen av den pedagogiska verksamheten, utifrån ett genusperspektiv

Resultatet visar att sex respondenter uttrycker att de inte har genus i tankarna när de planerar den pedagogiska verksamheten. En respondent påpekar att det inte alls är lika mycket planering idag som tidigare. Fyra respondenter säger däremot att de har med sig genus och jämställdheten i tankarna när de planerar den pedagogiska verksamheten i förskolan: ”till exempel när vi går till biblioteket så är vi ju medvetna om vad vi väljer för böcker och så” (Respondent 6, 2011). En annan respondent påpekar att det är viktigt att ha med sig flera aspekter än genus i tankarna när man planerar, frågan varför, menar respondenten är en viktig fråga att ställa sig, då genus inte är första prioritet när en aktivitet planeras. Ytterligare en respondent uttrycker att det fysiska materialet i lokalen är viktigt att planera kring. Tre respondenter tycker att placeringarna vid bord och samlingar är viktiga att tänka på. Tankarna kring om barnen ska få välja placeringar själv eller placeras ut efter medveten tanke från pedagoger, skiljer sig åt. En respondent uttrycker: ”Det tänker jag lite på när vi sitter vid, vi sitter vid olika bord när vi äter. Att på vissa ställen är det bara killar och på andra ställen bara tjejer, och ibland är vi blandade. Där kan vi tänka lite” (Respondent 9, 2011). Tre respondenter poängterar också att genus är viktigt att utgå ifrån vid planeringen, en respondent uttrycker specifikt att genus ska genomsyra hela verksamheten, då det finns med i läroplanen. En annan respondent uttrycker dock att arbetet med genus är svårt och menar att: ”det är klart man måste ha med det i tankarna när man planerar, men det är svårt att uttrycka hur” (Respondent 6, 2011).

5. Resultatanalys och diskussion

5.1 Metoddiskussion

Inför vår undersökning var vår förhoppning, att vårt valda ämne och metodval skulle intressera många respondenter. Tyvärr visade det sig när vi kontaktade blivande respondenter att intresset inte var så stort som vi trott. Tidsbrist verkade vara ett skäl till det uteblivna intresset. Vi fick då lov att kontakta fler enheter, vilket gav oss resultat och vi fick tio inbokade intervjuer som också fullföljdes. Roligt när vi väl kom ut på fältet var det positiva mottagandet till både oss som studenter och till ämnet.

Vi valde att informera om vår undersökning via mail för att sedan ta personlig telefonkontakt och efterfråga intresse. Denna del i undersökning blev väldigt tidskrävande och stundvis kändes det hopplöst och uppgivet att få så många bakslag. Men när väl intervjuerna var bokade så fortlöpte undersökningen väldigt bra och endast någon tid blev ombokad.

Den semistrukturerade intervjun som metod med de öppna intervjufrågorna har många gånger varit till fördel för både oss och för respondenterna, då det exempelvis inte funnits något rätt eller fel svar på frågorna som ställts. Resonemangen under intervjuerna har varit många, vilket har försvårat vissa moment av resultatpresentationen, då några respondenter svävat iväg från utgångsfrågan. En del svar har även varit svårtolkade, då respondenterna vissa gånger i senare resonemang sagt emot sina tidigare svar. Dock har vårt metodval lett till väldigt utförliga svar och tankar, vilket bidragit till att vi trots de utsvävande svaren haft rikligt med data att tillgå för att besvara vårt syfte med undersökningen.

Ytterligare en fördel med vårt metodval av personliga intervjuer är att vi i efterhand förstått att flera utav våra respondenter inspirerats av vårt möte. En respondent lyfte särskilt fram att vi studenter är verksamhetens framtid och att deltagandet under intervjun sågs som självklart. Som studenter och blivande lärare har vi också sett det som en stor och givande erfarenhet att fått komma ut på fälten och se en mångfald av verksamheter.

5.2 Resultatanalys

Ett resultat som visats är att förskolelärarna anser att genusarbete handlar om att barnen ska få samma möjligheter i förskolan och genom livet, oavsett kön. Detta förklarar också Lpfö98 (Utbildningsdepartementet, 2006) som ett måste inom förskolans verksamhet, vilket också Svaleryd (2002) och Elvin- Nowak och Thomsson (2003) betonar. En respondent betonade särskilt vikten av att det inte ska vara någon

skillnad mellan pojkar och flickor i verksamheten, då respondenten uttrycker att barn oavsett kön ska ha samma förutsättningar i livet. Detta ser vi som överensstämmande med det som FN:s barnkonvention (2008) belyser kring att alla barn ska ha samma rättigheter, oavsett kön. Förhållningssättet synliggörs också som en viktig del i resultatet, då fyra respondenter specifikt lyfter fram det som en viktig del i pedagogernas arbete, med bland annat genus. Ett medvetet förhållningssätt har visats på fler ställen i resultatet, då respondenterna uttrycker hur de arbetar och tänker kring genus. Bland annat så anser tre respondenter att genusarbete handlar om att synliggöra sina egna värderingar och tankar och fyra respondenter beskriver hur de varit med i genusprojekt som har bidragit till större intresse och ytterligare tankar kring genus. Vikten av att synliggöra sina egna värderingar och tankar som resultatet visar menar Wahlström (2003) och Måwe (2011) utifrån Hellman är av betydelse för att nå jämställdhet. SOU (2006:75) bekräftar också att det är viktigt att pedagoger arbetar med sina egna värderingar för att nå förändring och poängterar hur viktig en pedagogs förhållningssätt är för ett framgångsrikt jämställdhetsarbete. Även Öhman (1999), Wahlström (2003) och Svaleryd (2002) belyser vikten av förhållningssättet, då det påverkar barnen och verksamheten i förskolan.

Två respondenter säger att de inte ser några faktorer som kan påverka deras genusarbete, medan andra respondenter lyfter fram läroplanen som ett påverkande styrdokument. Exempel på olika påverkande faktorer som respondenterna lyfter fram är värdegrunden, diskussioner med arbetslaget, miljön, barns inflytande och barngruppens storlek. Stress är också något som en respondent upplever påverkar jämställdhetsarbetet negativt i verksamheten. Vidare ser sex respondenter föräldrar som både påverkande och hindrande för genusarbetet medan två respondenter lyfter fram samhället i stort som en påverkande faktor. Vårt resultat har visat att det är vanligt att förskolelärare känner en yttre påverkan i sitt jämställdhetsarbete. Exempelvis lyfter en respondent fram att barnet i hemmet möter traditionella könsroller som påverkar. Vårt resultat är inte unikt, då Eidevalds (2009) studie visar att pedagoger också upplever föräldrar och media som påverkande faktorer för barnen, vilket också Wahlström (2003) beskriver att pedagoger gör. Vidare beskriver hälften av respondenterna det fysiska materialet som påverkande då materialet antingen kan möjliggöra eller begränsa jämställdhetsarbetet. Dock finns det skilda åsikter bland respondenterna om vilket material som ska plockas bort eller tillföras för ett framgångsrikt arbete med genus. Utomhusmiljön ses som en positiv påverkan för genusarbetet av två respondenter, det är det neutrala materialet som särskilt ses som en fördel vid barnens lek. Diskussioner kring verksamhetens material verkar heller inte vara ovanligt då genus finns i fokus, då även Eidevald (2009) lyft fram materialets betydelse i sitt resultat. Vi ser också att våra respondenters syfte med utomhusmiljön stämmer överens med Eidevalds (2009) resultat som visar att pedagoger anser att materialet ska vara anpassat till både flickor och pojkar för att öka jämställdheten.

En stor medvetenhet kring att pedagogernas bemötande påverkar barnen har visat sig, då sju respondenter poängterat att bemötandet har betydelse för barnet i deras

skapande av kön. Vidare beskriver sex respondenter att pojkar och flickor bemöts och tilltalas olika i verksamheten. Dock beskriver tre av dessa respondenter senare att de inte uppmärksammar eller reagerar på barnens könsöverskridande beteende, utan accepterar deras agerande oavsett kön, vilket också ytterligare två respondenter bekräftar att de gör. Vårt resultat visar här en skillnad mot tidigare forskning, då både SOU (2006:75), Odelfors (1998), Hellman (2010), Thomsson (2003) och Odenbrings (2010) menar att barn bemöts olika beroende av dess kön, vilket inte tydligt kan ses i vårt resultat. Endast Eidevalds (2009) studie visar ett liknande resultat, då pedagogerna även där inte reagerar när barnen väljer leksaker som traditionellt sätt tillhör det andra könet. Vårt resultat som visar att pedagogerna inte gör skillnad på pojkar och flickor i deras lek skiljer sig också ifrån Månssons (2000) resultat som visar att pedagogers tankar kring flickor och pojkar skiljer sig åt, beroende på deras kön. Extra tydlig blir olikheten mellan vårt resultat och tidigare - forskning om man jämför med Hellmans (2010) resultat utifrån observationer. Författarens resultat visar nämligen tydligt att pedagoger förstärker könsöverskridande beteenden i stället för att se förbi dem och förlöjligar sig över barnens könsöverskridande beteenden, vilket inte vårt resultat visar. Dock får vi inte glömma att endast hälften av respondenterna uttalat sig kring detta. Ytterligare en aspekt som tyder på att pojkar och flickor till största del bemöts lika ute i verksamheterna är att hälften av respondenter tycker att barnen ska bemötas utifrån sin identitet och inte sitt kön. Bemötandet utifrån individ istället för barnets kön är också något som Öhman (2003) bekräftar som viktigt för ett framgångsrikt jämställdhetsarbete.

När det handlar om planeringen i förskolans verksamhet berättar sex respondenter att de inte tänker på genus och jämställdhet. Dock visar resultatet att fyra respondenter uttrycker att de tar hänsyn till genus vid planeringen, vilket exempelvis kan ske på ett biblioteksbesök där böcker lånas eller vid val av fysiskt material i verksamheten. Tre respondenter benämner planeringen och hänsynstagandet till barnens behov av placeringar vid samlingar och vid bord som relevant. En respondent poängterar att det är viktigt att tänka på genus utifrån läroplan. En annan respondent uttrycker också att det är viktigt att tänka på genus vid planeringen av verksamheten med att det är svårt att uttrycka på vilket sätt. Vårt resultat skiljer sig en del från tidigare forskningsresultat som framkommit genom observation. Vårt resultat visar att fler respondenter uttrycker sig inte tänka på genus vid planeringen än vad det finns respondenter som säger sig ta hänsyn till genus och jämställdhet vid planeringen av den pedagogiska verksamheten. Hellmans (2010) resultat visar nämligen att pedagogerna planerar och styr verksamheten efter pojkarnas aktiva behov, vilket inte detta undersökningsresultat visat.

Resultatet visar vidare att fler respondenter inte anser att genusarbetet ska prioriteras än vad det fanns respondenter som tycker att genusarbetet ska prioriteras i förskolan. Hälften av respondenter uttrycker nämligen att de inte prioriterar medan tre respondenter uttrycker att de prioriterar arbetet kring genus, i verksamheten. Två respondenter anser också att genusarbetet innefattar arbete med olika kulturer.

5.3 Resultatdiskussion

Resultatet har givet oss svaret på undersökningens syfte, kopplat till våra forskningsfrågor, där respondenternas förhållningssätt till genus och jämställdhet, bemötande till barnen och deras tankar kring verksamhetens planering synliggjorts, via respondenternas kommentarer. Vårt resultat bekräftar både tidigare forskningsresultat, men visar även på nya upptäckter och den fråga som vi ständigt bör ställa oss är vad detta kan bero på?

Vårt resultat har visat att förskolelärarna i denna undersökning har ett medvetet förhållningssätt till genus och att de anser att barn oavsett kön ska ges samma möjligheter i verksamheten. Det går att följa respondenternas medvetna tankar kring genus utifrån Lpfö98 (Utbildningsdepartementet, 2006), och deras tankar kan också jämföras med FN:s barnkonvention (2008) utlåtande kring att pojkar och flickor ska ges samma rättigheter i livet. Resultatet förvånar oss en del, då våra tankar när vi tog oss an denna undersökning var att resultatet olyckligtvis skulle bevisa motsatsen. Men vad är det då som gör att dessa förskolelärare har genus så pass medvetet i sitt förhållningssätt som de faktiskt har? En möjlig bidragande faktor som vi finner är att några respondenter varit med i genusprojekt som bidragit till ökat intresse kring genus. Det kanske är det som behövs ute i verksamheterna idag, att förskolelärare får genom projekt/vidare utbildningar utbyta sina tankar med andra verkamma pedagoger, för att utveckla sitt förhållningssätt kring genus. För att om vårt intresse ökar så ökar också våra kunskaper genom att vi aktivt tänker och problematiserar intresseområdet, som i detta fall är genus. Vi ser heller inte genus som en arbetsmetod som sker någon gång i veckan, utan genus är för oss ett förhållningssätt som vi ständigt bär med oss när vi bemöter barnen i verksamheten. Därför ser vi vårt resultat som väldigt positivt, med tanke på att respondenternas förhållningssätt kring genus verkar finnas levande. Dock blir det omöjligt för oss att veta om barnen får uppleva detta i verksamheten, då vi inte kan ta för givet att respondenternas uttryckta ord förverkligas i mötet med barnen. Men något säger oss, att om vi har det i tankarna så påverkar det oss också i våra handlingar, vilket är vår förhoppning. Vikten av ett medvetet förhållningssätt kring genus bekräftar också Öhman (1999), Wahlström (2003) och Svaleryd (2002) som menar att pedagogens förhållningssätt påverkar barnen, vilket vi också håller med om.

Hälften av respondenterna anser att det finns olika faktorer som påverkar både barnen och genusarbetet, dock menar några respondenter att ingenting påverkar dess genusarbete. De främsta faktorerna som respondenterna ser som påverkande är svårt att välja bort eller ändra på en dag, då barnets föräldrar, deras hem och samhället poängteras som påverkande faktorer. Andra faktorer som nämns som exempelvis stress, miljön och barngruppens storlek är mer lättåtkomliga och ses som enklare att återgå, enligt oss. Vidare är föräldrar och samhället som påverkande faktorer inte unikt för vårt resultat, då både Eidevald (2009) och Wahlström (2003) presenterar liknande fakta. Dock gör det inte fenomenet till mindre komplext. Komplexiteten ser

vi i att förskolelärare och förskolans verksamhet ständigt påverkas av samhället, vilket också föräldrarna är en del av. Samtidigt som vi hoppas att målet med genusarbetet i förskolan är att tillsammans med barnet bygga upp värderingar som är gällande både utanför förskolans väggar och i framtiden. Diskussioner med arbetslaget är ytterligare en faktor som lyfts upp som påverkande, vilket är grunden till att vi också vill lägga till diskussioner med föräldrarna. För att nå ut till våra samhällsmedborgare måste vi nå föräldrarna som är den viktigaste länken mellan oss, barnet och samhället. Om fler sprider våra medvetna tankar kring jämställdheten i mötet med andra människor så närmar vi oss varandra. Ett aktivt samarbete där våra värderingar möts kan minska den klyfta som många gånger verkar finns mellan förskolelärare tankar kring genus och jämställdhet och övriga samhällsmedborgares tankar. Vi ser nämligen pedagogerna i förskolan som viktiga förebilder för barnet men också för samhället. Våra barn är vår kommande generation, deras värderingar och agerande kommer i framtiden bygga vårt samhälle, den värld som vi befinner oss i.

Tidigare har vi beskrivit respondenternas reflektioner kring genus, vilket vi kan se som en anledning till att vårt resultat också visar att respondenterna är medvetna om att förskolelärarens bemötande påverkar barnen i verksamheten. De flesta respondenter menar trots medvetenheten att pojkar och flickor inte bemöts lika i verksamheten. Dock kan detta ses som lite motsägelsefullt då några av ovanstående respondenter senare beskriver hur de inte reagerar då barn agerar mot traditionella könsmonster som finns. Detta kan exempelvis handla om, då en pojke väljer att leka med Barbie som traditionellt sett ses som en flickleksaker. Vidare beskriver ytterligare några andra respondenter att de heller inte reagerar på detta. Vårt resultat är här väldigt intressant, då det säger emot tidigare forskning som berör vuxnas bemötande till barn utifrån ett genusperspektiv. Både SOU (2006:75), Odelfors (1998), Thomsson (2003), Odenbring (2010), Hellman (2010) och Månsson (2000) visar på att vuxnas syn och bemötande till barn är olika beroende på om barnet är flicka eller pojke. Endast Eidevalds (2009) resultat visar likheten med vårt resultat kring att pedagoger inte reagerar vid barns könsöverskridande beteende. Tydligast blir kanske skillnaden i vårt resultat med tidigare forskning, utifrån en jämförelse med Hellmans (2010) resultat. Skillnaden i våra undersökningar är att Hellmans undersökning bygger på deltagande observationer under en längre tid, medan vår bygger på intervjuer under en kort tidsperiod. Hellmans resultat visar att pedagogerna stärker skillnader mellan pojkar och flickor och förlöjligar barnen, då könsöverskridande beteende sker. Detta är helt motsägelsefullt mot vårt resultat, då vårt resultat visar raka motsatsen: våra respondenter uppmärksammar inte barnens könsöverskridande beteenden. Vi kan inte se någon direkt orsak till denna skillnad, då båda våra undersökningar är gjorda i förskolan och närliggande varandra i tid. En möjlig orsak kan vara att observationerna som Hellman genomfört möjliggjort att pedagogernas praktiska agerande visat sig, medan vi endast kan tolka vårt resultat utifrån vad respondenterna muntligt berättat. Skulle våra resultat vidare analyseras mot varandra kan en möjlig slutsats ses som att pedagogers tankar och teoretiska kunskaper inte förverkligas i praktiken. Men denna slutsats blir endast möjlig vid

ytterligare undersökningar. Vi får heller inte glömma att endast hälften av respondenterna i vår undersökning uttalat sig kring detta, vilket också kan göra det svår tolkat.

Slutligen visar resultatet att de flesta respondenter uttrycker att de inte tar hänsyn till genus vid planeringen av den pedagogiska verksamheten medan några respondenter beskriver att de faktiskt tänker på genus när de planerar. Vårt resultat visar här olikhet gentemot Hellmans (2010) resultat som framkommit genom observationer och visar att verksamheten planeras och anpassas efter pojkarnas behov. Vad denna skillnad beror på kan tänkas vara att respondenterna i vår undersökning har genus med i sitt förhållningssätt, men inte specifikt planerar utifrån genus. Detta kan också ses som en möjlig förklaring till att hälften av respondenterna uttalar sig kring att de inte prioriterar genusarbetet i verksamheten. En ytterligare förklaring kan vara att undersökningens respondenter möjligen inte är medvetna om sitt agerande utifrån genus och helt enkelt inte tänker på att de kanske många gånger planerar utifrån genus och prioriterar det i sitt arbete. Dock får vi inte glömma att ett observations resultat och ett resultat utifrån intervjuer synliggör på olika sätt, vilket kan göra det problematiskt att jämföra dessa undersökningar på djupet.

5.4 Slutsatser

Vårt syfte med denna undersökning har varit att synliggöra förskolelärares förhållningssätt kring genus och jämställdhet, hur de planerar verksamheten och hur detta påverkar barnen utifrån ett genusperspektiv. Sammanfattningsvis visar vårt resultat att förskolelärare har genus medvetet i tankarna och att de är medvetna om dess påverkan på flickor och pojkar i verksamheten, som bemötandet har. Dock planeras inte förskolornas verksamheter utifrån detta i någon större utsträckning, enligt förskolelärarna. Vi ser en röd tråd genom vårt resultat som tydligt visar på att genus är ett bearbetat begrepp ute i verksamheterna och något som förskolelärarna har kunskaper kring. Förskolelärare har idag goda teoretiska kunskaper kring genus.

5.5 Nya forskningsfrågor

Genus är ett brett ämne och i denna begränsade undersökning har vi endast haft möjlighet att undersökt ett litet område inom genus som väckt många frågor. Samma undersökning som vi har gjort skulle kunna genomföras igen i syfte till att observera hur förskolelärares förhåller sig till genus i praktiken. Det intressanta med denna undersökning skulle bli att se om dessa teoretiska kunskaper som vårt undersökningsresultat visat förverkligas i praktiken. Även hur ledningen prioriterar arbetet med genus ute på enheterna vore intressant att undersöka för att se vilket

stöd förskolelärare har för att förverkliga teorin i praktiken. Det vore också intressant att ta reda på hur barnen blir bemötta utifrån ett genusperspektiv när de möter skolans värld, deras väg i samhället, till vuxenlivet.

5.6 Pedagogisk relevans

Vårt undersökningsområde är högt aktuellt med tanke på utvecklingen mot ett mer jämställt samhälle och en mer jämställd värld. Det är en lång process, men vi ser vikten av att samhället börjar arbeta för jämställdheten i tid, och då redan i förskolan. Vår undersökning har givit respondenterna ett givande tillfälle till att bli medvetna om sina egna tankar och sitt agerande gentemot barnen i verksamheterna, utifrån ett genusperspektiv. Några respondenter lyfte fram att vårt missivbrev gjort att det mer aktivt börjat tänka kring genus "igen" inför vårt möte, vilket bekräftar arbetets pedagogiska relevans och de förhoppningar vi presenterade kring undersökningen i inledningen.

Som studenter och blivande lärare har vi också fått möjlighet att utveckla våra tidigare genuskunskaper, vilket vi har färskt i minnet, då vi snart kommer ut och möter verksamheten. Vi ser oss och de verksamma förskolelärarna som en del i förändringsprocessen som sker i samhället. Vi kan inte göra allt men vi kan alla göra något i strävan mot ett mer jämställt samhälle. Genom att ta del av vårt forskningsresultat får läsarna en inblick i hur förskolelärare tänker kring genus och jämställdhetsarbetet, men även i var resurserna och utvecklingen behöver ske i förskolan. Vi ser därför vårt forskningsresultat som ett led till att utveckla förskolans verksamhet.

Referenslista

- Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken - för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Eidevald, C. (2009). Det finns inga tjejbestämmare – Att förstå kön som position i förskolans vardagsrutiner och lek. Jönköping: School of Education and Communication Jönköping University Dissertation No 4.
- Elvin – Nowak, Y. (2003). Hon och han. Om kvinnlighets – och manlighetsgörandets öden och äventyr. I: Elvin – Nowak, Y. & Thomsson, H: *Att göra kön Om vårt våldsamma behov av att vara kvinnor och män*. Stockholm: Albert Bonniers förlag.
- Elvin – Nowak, Y. & Thomsson, H. (2003). Avslutning. Kön är ständigt i göringen. I: Elvin – Nowak, Y. & Thomsson, H: *Att göra kön Om vårt våldsamma behov av att vara kvinnor och män*. Stockholm: Albert Bonniers förlag.
- FN:s barnkonvention (2008). I: Lärarens handbok Läroplaner Skollag Yrkesetiska principer FN:s barnkonvention. Lund: Studentlitteratur.
- Hellman, A. (2010). Kan Batman vara rosa? Förhandlingar om pojkighet och normalitet på en förskola. Göteborg: Universitet.
- Melin, M. (1999). "Han hade inga anlag för broderi" en undersökning om jämställdhet i förskolan. I: Skolverket (2010) *Olika på lika villkor - en antologi om jämställdhet i förskolan*. Stockholm: Fritzes.
- Månsson, A. (2000). Möten som formar: interaktionsmönster på förskola mellan pedagoger och de yngsta barnen i ett genusperspektiv. Malmö.
- Måwe, I. (2011). *Lätt att glömma genus vid stress*. I: Förskolan, lärarförbundet Nr 1 2011.
- Odenbring, Y. (2010). Kramar, kategoriseringar och hjälpfröknar Könskonstruktioner i interaktion i förskola, förskoleklass och skolår ett. Göteborg: Universitet.
- Odelfors, B. (1998). Förskolan i ett könsperspektiv Att göra sig hörs och sedd. Lund: studentlitteratur.
- SOU (2006:75). Jämställd förskola – om betydelsen av jämställdhet och genus i förskolans pedagogiska arbete. Stockholm: Fritzes.
- Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utvecklingsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Svaleryd, K. (2002). *Genuspedagogik*. Stockholm: Liber.

Thomsson, H. (2003). Att göra kön. En omständlig historia som pågår livet ut. I: Elvin – Nowak, Y. & Thomsson, H: *Att göra kön Om vårt våldsamma behov av att vara kvinnor och män*. Stockholm: Albert Bonniers förlag.

Utbildningsdepartementet. (2006). *Läroplanen för förskolan Lpfö98*. Stockholm: Fritzes.

Utbildningsdepartementet. (2006, reviderad 2010). *Läroplanen för förskolan Lpfö98*. Stockholm: Fritzes. barnkonventionen.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer: inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Wahlström, K. (2003). *Flickor, pojkar och pedagoger*. Kristianstad: Sveriges utbildningsradio.

Öhman, M. (1999). Att ge flickor och pojkar i förskolan lika möjligheter. I: Skolverket: *Olika på lika villkor – en antologi om jämställdhet i förskolan*. Uppsala.

Missivbrev

Bilaga 1

Hej!

Vi är två lärarstudenter på Mälardalens högskola som studerar vår sjunde och sista termin på lärarprogrammet för de tidigare åren. Vi håller nu på att skriva vårt examensarbete som handlar om genus och jämställdhet.

Genus och jämställdhet är utbrett i vårt samhälle idag och är en viktig del inom förskolans verksamhet. Som förskollärare har vi många uppdrag att ta oss an och vårt intresse ligger i att undersöka hur genus präglas i våra uppdrag. Som deltagare i vår undersökning blir du en av cirka tio förskolelärare i kommun som får delge dina tankar under en intervju. Intervjun pågår omkring ca: 30 minuter, men vi ser gärna att du avsätter ca: 60 minuter till tillfället.

Som deltagare i undersökningen har du rättigheter utifrån vetenskapsrådet som skyddar dig som respondent. Deltagandet är frivilligt och du som respondent kan välja att avbryta intervjun när som helst. Allt som sägs under intervjun kommer bara att användas i denna undersökning och du som person kommer att benämnas som respondent, vilket gör att inga personuppgifter synliggörs i undersökningen.

Vi som står för denna undersökning heter: Linda Nordlund och Josefin Berggren och hoppas att vi ses under våren. Har ni några frågor och funderingar är ni välkomna att kontakta oss, annars hör vi av oss inom ca: 1-2 veckor. Intervjuerna är planerade att äga rum mellan v. 9 och v. 14.

Linda Nordlund
Mail:
Telefonnummer:

Handledare: Margaret Obondo
Mail:
Telefonnummer:

Josefin Berggren
Mail:
Telefonnummer:

Allmänna frågor:

Ålder?

Kön?

Examen/examens år?

- Vad är genus för dig?
 - Vad innebär genusarbete för dig?
 - Hur prioriterar du genusarbete i förskolan?
 - Vad påverkar ditt genusarbete i verksamheten?
-
- Hur påverkar ens pedagogs bemötande barnen i förskolan utifrån ett genusperspektiv?
 - Hur tänker du kring tilltalandet av barn i gruppen utifrån ett genusperspektiv?
 - Hur kan en förskolelärares agerande/bemötande påverka flickor respektive pojkar i deras skapande av kön?
 - Hur kan pojkar respektive flickor bemötas i barngruppen utan att påverkas av sitt biologiska kön?
-
- Hur tänker du kring genus och jämställdhet när du planerar den pedagogiska verksamheten?
 - Hur ser du på vikten av att ha med genus och jämställdhet i tankarna när du planerar den pedagogiska verksamheten?
 - Vad är viktigt att ta hänsyn till under planeringen av aktiviteter i förskolan utifrån ett genus och jämställdhets tänkande?